

Wstęp (Jerzy Makowski, Tomasz Wites) XI

1. Europa wobec współczesnych wyzwań 1

- 1.1. Zasięg i ogólna charakterystyka (Barbara Jaczewska) 2
- 1.2. Zmiany demograficzne w Europie (Barbara Jaczewska) 4
 - Przemiany demograficzne w Europie Wschodniej 7
- 1.3. Starzenie się ludności Europy jako zjawisko demograficzne i społeczne (Barbara Jaczewska) 9
- 1.4. Zmieniające się uwarunkowania migracji w Europie: więcej mobilności, mniej imigrantów? (Barbara Jaczewska) 11
 - Migracje pracowników w krajach Unii Europejskiej 15
 - Pięć lat po kryzysie migracyjnym w Europie 17
- 1.5. Separatyzmy w Europie na tle zróżnicowania etniczno-językowego (Maciej Kałaska) 18
- 1.6. Miasta współczesnej Europy – obszary kurczenia się i dynamicznego wzrostu (Barbara Jaczewska) 24
 - Metropolia Wielkiego Paryża (Anna Grzegorzczuk) 26
 - Zmiany obszarów miejskich w Europie. Kompaktowy czy rozproszony model rozwoju miast? 28
- 1.7. Gospodarka po kryzysie zadłużenia – innowacyjność i sharing economy kluczem do sukcesu (Maciej Kałaska) 31
 - Europa wobec overtourismu 38
- 1.8. Polaryzacja społeczna Europy w ujęciu regionalnym (Anna Grzegorzczuk) 42
 - Jedność, spójność i współpraca u podstaw Unii Europejskiej (Barbara Jaczewska) 47
 - Unijna polityka spójności – wymiar regionalny 47
- 1.9. Soft power i pozycja krajów europejskich na świecie (Anna Grzegorzczuk) 53
- 1.10. W kierunku neutralności dla klimatu Europy (Barbara Jaczewska) 58
 - Miasta europejskie a zmiany klimatu 60

Literatura 61

2. Państwa dawnego Związku Radzieckiego – region w skomplikowanej transformacji (Tomasz Wites) 65

- 2.1. Zasięg terytorialny i ogólna charakterystyka 66
 - Państwa o nieuregulowanym statusie politycznym na obszarze poradzieckim 68
- 2.2. Inicjatywy współpracy regionalnej 69
- 2.3. Wymiary transformacji regionu. Transformacja polityczna 72
- 2.4. Transformacja gospodarcza 74
 - Specjalne strefy ekonomiczne w Rosji 77
- 2.5. Transformacja demograficzna 82
 - Migracje między państwami poradzieckimi 88
- 2.6. Transformacja społeczna 90

Literatura 95

3. Azja Południowa – ludność i gospodarka (Jadwiga Winidowa) 97

- 3.1. Zasięg i ogólna charakterystyka 98
 - Dynamika monsunu wilgotnego i jego konsekwencje 100
- 3.2. Cechy ludności 102
- 3.3. Rozwój demograficzny krajów Azji Południowej 105
 - Problem Kaszmiru 106
- 3.4. Wskaźniki demograficzne 110
- 3.5. Średnia długość życia 112
- 3.6. Rozmieszczenie ludności i gęstość zaludnienia 114
- 3.7. Urbanizacja w krajach Azji Południowej 117
- 3.8. Wybrane wskaźniki struktury społeczno-ekonomicznej 124

Literatura 130

4. Azja Południowo -Wschodnia - wyścig do nowoczesności (Maciej Jędrusiak, Paweł Cywiński)	133
4.1. Zasięg i ogólna charakterystyka	134
Obszary sporne na Morzu Południowochińskim	135
Mentawai	136
ASEAN	139
4.2. Państwa zamożne	140
4.3. Nowe „azjatyckie tygrysy”	141
4.4. Jeszcze młodsze „tygrysy”	143
Bali	144
4.5. Państwa na rozdrożu	145
Wojny w Wietnamie	145
Czerwoni Khmerzy	146
Literatura	149
5. Azja Wschodnia - polityka gospodarcza a wykorzystanie potencjału demograficznego i ekonomicznego (Andrzej Kowalczyk, Maciej Kałaska)	151
5.1. Środowisko fizycznogeograficzne Azji Wschodniej - szansa i bariera	152
Mongolia - cechy środowiska przyrodniczego i niskie zaludnienie jako szansa dla rozwoju turystyki zrównoważonej	154
Japońskie miejscowości po przejściu fali tsunami z 2011 roku	155
5.2. Zmiany ludnościowe w Azji Wschodniej - przejście od społeczeństwa wiejskiego do społeczeństwa miejskiego	157
Sytuacja społeczno-demograficzna w Korei Północnej	159
Migracje zagraniczne	161
Wpływ różnic w poziomie życia na kierunki migracji wewnętrznych w Chińskiej Republice Ludowej	162
Dwa oblicza miast chińskich	164
5.3. Znaczenie i gwałtowny rozwój gospodarki Azji Wschodniej	165
Początki specjalnej strefy ekonomicznej Shenzhen	168
Wpływ czepoli na społeczeństwo Korei Południowej	174
Rola czepoli w rozwoju miast Korei Południowej	175
Toyota Motor Corporation	177
Samsung Electronics	178
Technopolie	179
Historia Nippon Steel Corporation	180
Zapora Trzech Przełomów (Sanxia Daba)	182
Literatura	185
6. Afryka Północna i Azja Południowo -Zachodnia - tradycja i nowoczesność w świecie islamu	189
6.1. Zasięg i ogólna charakterystyka regionu (Florian Plit)	190
6.2. Środowisko przyrodnicze - ograniczenia i atuty (Florian Plit)	191
Zagrożenia klęskami naturalnymi	193
6.3. Tradycja (Florian Plit)	194
6.3.1. Rola islamu w życiu społecznym i gospodarczym	194
Pielgrzymki religijne	198
6.3.2. Tradycyjne techniki pozyskiwania i gospodarowania wodą	199
6.3.3. Tradycyjne techniki użytkowania ziemi - pasterstwo	202
Mleczne farmy	204
6.4. Niedostatek wody wyzwaniem współczesnej gospodarki (Izabella Łęcka)	204
Zagospodarowanie wód podziemnych	206
6.4.1. Nowoczesne techniki pozyskiwania i gospodarowania wodą	208
Systemy polityczne	211
6.5. Złotą wannę szejka, czyli bogactwo ropy naftowej i gazu ziemnego przejmujące kolejne pokolenie (Izabella Łęcka)	213
Baryłka ropy	216

6.6. Niedostatki w sferze społecznej (Izabella Łęcka)	219
6.6.1. Zacołani czy nowocześni?	221
6.7. Miasta w drodze do nowoczesności (Maciej Kałaska)	223
6.7.1. Święte miasta islamu	223
6.7.2. Nowe miasta	226
6.7.3. Miasta oporu i walki	229
6.8. Bliska egzotyka – rozwój turystyki (Izabella Łęcka)	232
Literatura	236
7. Afryka na południe od Sahary – nowe wyzwania i stare problemy (Anna Dudek)	239
7.1. Zasięg i ogólna charakterystyka regionu	240
7.2. Nowa kolonizacja Afryki? – Chiny w Afryce Subsaharyjskiej	244
Koreański model rozwoju w Afryce Subsaharyjskiej	250
7.3. Kapitał ludzki – zagadnienia demograficzne i poziom życia	252
7.4. Rolnictwo afrykańskie w XXI wieku	256
Zawłaszczanie ziemi w Afryce	258
7.5. Surowce mineralne – przekleństwo Afryki?	259
7.6. Obszary chronione a rozwój	263
Park narodowy Serengeti i obszar chroniony Ngorongoro – przyroda i ludzie	266
7.7. Zagrożenia środowiska przyrodniczego Afryki – ciemna strona globalizacji	267
7.7.1. Przemysł rogu nosorożca i kości słoniowej – współczesny kryzys	267
7.7.2. Afryka Zachodnia – elektroniczne śmietnisko rozwiniętego świata	270
Literatura	271
8. Ameryka Północna – nowe wyzwania Nowego Świata	275
8.1. Stany Zjednoczone – wielokulturowe społeczności miejskie (Sylvia Dudek-Mańkowska, Mirosław Grochowski)	277
8.1.1. Obszar i ogólna charakterystyka regionu	277
Dolina Krzemowa	280
8.1.2. Zróżnicowania regionalne	281
Detroit – upadek i odrodzenie miasta	286
8.1.3. Tworzenie się społeczeństwa wielokulturowego	288
Amisze w Stanach Zjednoczonych	292
8.1.4. Kształtowanie się metropolii jako efekt procesu urbanizacji i postępu technologicznego	295
Walkable city – miasto dla pieszych	298
Sektor kreatywny	301
8.2. Kanada – bogactwo w różnorodności (Anna Dudek, Tomasz Wites)	306
8.2.1. Zasięg i ogólna charakterystyka regionu	306
8.2.2. Środowisko przyrodnicze	307
Turystyka zrównoważona w Churchill – stolicy obserwacji niedźwiedzi polarnych	308
8.2.3. Ludność i języki	310
8.2.4. Wielokulturowość	317
8.2.5. Model życia	318
Vancouver – flagowy przykład realizacji koncepcji smart city	319
Literatura	321
9. Meksyk, Ameryka Centralna i Region Karaibski – iluzja Nowego Świata	325
9.1. Wprowadzenie	326
9.1.1. Zasięg i charakterystyka regionu Joaquín Gonzáles Martínez, (Bogumiła Lisocka-Jaegermann)	326
9.1.2. Meksyk, Ameryka Centralna – historia a przestrzeń Joaquín Gonzáles Martínez	329
9.2. Meksyk	332
9.2.1. Historia, gospodarka i polityka Joaquín Gonzáles Martínez	332

9.2.2. Meksyk w początkach XXI wieku (Maciej Kałaska)	336
9.3. Ameryka Centralna	340
9.3.1. Historia, gospodarka, polityka Joaquín Gonzáles Martínez	340
9.3.2. Kraje Ameryki Centralnej w początkach XXI wieku (Maciej Kałaska)	342
9.4. Karaiby – turystyczny raj, czy region określony przez migracje? (Bogumiła Lisocka-Jaegermann)	350
9.4.1. Region Karaibski – definicje i zasięg	350
9.4.2. Karaiby – mozaika polityczna	352
9.4.3. Karaiby – wyzwania gospodarcze	353
9.4.4. Współczesne migracje karaibskie	354
9.4.5. Najważniejsze kraje karaibskie w początkach XXI wieku	35
Literatura	364
10. Ameryka Południowa. Ekspansja osadnictwa i gospodarki (Mirosława Czerny, Jerzy Makowski)	367
10.1. Zasięg i ogólna charakterystyka regionu	368
10.2. Zasoby naturalne	371
10.2.1. Surowce mineralne	371
10.2.2. Drewno	375
Zagłada wilgotnych lasów równikowych	376
10.2.3. Ziemie uprawne i wody	380
10.2.4. Zasoby wód przybrzeżnych	380
10.3. Ludność	381
Regiony transgraniczne (Joanna Miętkiewska-Brynda)	384
Eksodus ludności z Wenezueli	386
10.3.1. Miasta	390
10.4. Kierunki rozwoju gospodarki w Ameryce Południowej	396
10.5. XX wiek i początki XXI wieku w rozwoju Ameryki Południowej	399
Literatura	408
11. Australia i Nowa Zelandia – odrębna przyroda i różnorodne społeczeństwo	411
11.1. Australia (Jerzy Bański)	413
11.1.1. Zasięg i ogólna charakterystyka	413
11.1.2. Środowisko przyrodnicze kontynentu	414
Woda w Australii – niedobór i nadmiar (Grzegorz Borowski)	415
11.1.3. Australijczycy	418
11.1.4. Gospodarka Australii	419
11.2. Nowa Zelandia – zachowane i utracone dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe (Tomasz Wites)	422
11.2.1. Zasięg i ogólna charakterystyka	422
11.2.2. Środowisko przyrodnicze	422
Drogocenna manuka	425
11.2.3. Nowozelandczycy	426
Literatura	429
12. Antarktyda – lodowy tort do podziału (Jerzy Makowski)	431
12.1. Zasięg i ogólna charakterystyka regionu	432
Układ Antarktyczny	433
12.2. Charakterystyka środowiska	434
12.3. Mieszkańcy Antarktydy	436
12.4. Gospodarka	437
12.5. Sytuacja prawno-polityczna Antarktydy	438
12.6. Lodowce Antarktydy topnieją	440
Literatura	440
13. Oceany – znikająca bariera (Maciej Jędrusiak)	443
13.1. Oceany i morza kuli ziemskiej	444
Konwencja Praw Morza	444
Bogactwa dna oceanów	445

?	446	Endemizm jako jedna z cech wyspiarskości. Czy Madagaskar to wyspa
13.2.	Oceany jako królestwo wysp	447
	Wyspy jako „laboratoria”	449
13.3.	Izolacja kształtująca wyspiarską gospodarkę	449
	Yaqona	450
	Bioróżnorodność	451
	Przewyciężanie izolacji	451
13.4.	Globalizacja a wyspy	452
13.5.	Turystyka – potrzeba i zagłada izolacji	454
	Tsunami	455
	Malediwy – raj turystyczny	456
Literatura		457
Indeks nazw geograficznych (Tomasz Wites)		459